

Az egyszerűsítés elvének gyakorlása az 5. osztályban

Az óra oktatási–nevelési célja:

- A tanuló sajátítsa el a toldalékos és összetett szavak helyesírását.
- A megismert helyesírási eseteket ismerje fel és tudatosan alkalmazza.
- Szókincsbővítés
- Toleranciára való nevelés

I. Ráhangelődés

Az osztályban csoportokat alakíthatunk ki. A tanulók az órán három csoportban (A, B, C csapat) dolgoznak. A csapatalakítás a születési dátumok szerint történik.

A csapatok feladatai:

„A” csapat – kérdéseket kapnak, vagy- is ők a kérdezők:	„B” csapat – szavakat kap- nak, melyekkel válaszolni- uk kell:	C csapat – a táblára írja a toldalékoltt szavakat:
Mivel?	toll	tollal
Mikor?	ősz	ősszel
Kivel?	lány	lánnyal
Mitől?	sakk	sakkal

A csapatokon belül minden tanuló kap szót, így mindenki szerepel az óra első részében.

II. A tananyag feldolgozása

A „C” csapat által felírt szavak segítségével rávezetjük a tanulókat a szavak helyesírására, azaz ezt használjuk fel az egyszerűsítés elvének elmagyarázására: mikor érvényesül és mikor nem érvényesül az egyszerűsítés elve?

Ezután kiegészítésre kerülnek a táblán lévő szavak, amelyek jegyzetként bekerülnek a füzetbe.

- tollal – toll + val – érvényesül az egyszerűsítés elve
- ősszel – ősz + vel – nem érvényesül az egyszerűsítés elve
- lánnyal – lány + val – nem érvényesül az egyszerűsítés elve
- sakkal – sakk + val – érvényesül az egyszerűsítés elve

A füzetbe való jegyzetet a tanulók a tankönyv 63. oldalán található sárga táblázattal egészítik ki.

1. Keresd a párját!

a, *Kapcsold össze a megfelelő párokat!*

A feladat során összetett szavakat kell alkotni a felsorolt szavak segítsé-

gével. A tanulók a feladatot egyedül oldják meg.

teher	gyűrű
sakk	korong
balett	klub
jég	csomó
kulcs	tánc
jegy	vonat

b, Közösen a táblánál dolgozunk!

Hogyan írom helyesen?!

tehervonat

sakk-klub

balett-táncos

jégkorong

kulcs-csomó

jegygyűrű

az összetett szavak határán nem érvényesül

az összetett szavak határán nem érvényesül

2. Levelet kaptam!

A tanulók egy borítékban lapot kapnak, melyből megtudják, hogy társuk, Barni levelet kapott, de nem tud válaszolni, mivel nem tudja helyesen leírni a szavakat. A feladat első részét együtt oldják meg a tanulók.

a, a zárójelben lévő szavakat helyesen kell leírniuk

b, megírni, hogy miről szólhat a levél

c, majd visszajutatni

[aszszony]

[királylyal]

[könnyen]

[jeggyűrű]

[recscsen]

[golyóstollval]

[ézszerűen]

[kevesebbbe]

A feladat első részét, azaz a szavak helyes átírását a tanár ellenőrzi az óramutató járásával megegyező irányban minden egyes csapatnál.

A feladat második részét, a szövegalkotást a *gondolkozz-forgószínpad* módszerrel dolgozzák ki. A feladat megoldása során először mindenki magában átgondol egy-egy megoldási lehetőséget, majd egy csoporttag ismerteti, a többiek pedig forgószínpadszerűen, sorban reagálnak rá, elmondják a véleményüket a javaslatról, majd a következő tanulónál ugyanígy járnak el. Így minden csoporttag megoldási lehetőséget adhat, ugyanakkor véleményezheti a többiek javaslatát. Az egyenlő részvétel elve is érvényesül a feladatnál. Végül választanak egyet, amit a legsikeresebbnek vélnek, és azt olvassák fel a többi csapatnak.

Miután elkészültek a feladat másik részével – a szövegalkotással –, a *körhinta-módszerrel* történik az ellenőrzés. A csapat egyik tagja a helyén marad, a

többiek – a vándorlók – az óramutató járásával megegyező irányban a legközelebbi asztalnál foglalnak helyet. A helyükön maradók megosztják a levél tartalmát a társaikkal. Így a vándorlók mindegyik csapathoz elvándorolnak és meghallgatják a levelüket.

A csapatok levelei a tanárhoz vándorolnak ellenőrzésre, amit a következő magyar nyelvórán juttat vissza a csapatoknak az esetleges hibák kijavítása után.

III. Zárórész

Mivel a tanulók már mozgásban vannak, így a tanórát a *Keresd a helyed!*-módszerrel zárjuk le. Az osztály négy sarkát használom fel a feladat elvégzéséhez.

■ Az 1. sarokba akkor állt a tanuló, ha szerinte az egyszerűsítés elve érvényesült a szóban.

■ A 2. sarokba akkor állt a tanuló, ha szerinte nem érvényesült a szóban az egyszerűsítés elve.

■ A 3. sarokba akkor állt a tanuló, ha szerinte a kiejtés elve szerint írja le a szót.

■ A 4. sarokba akkor állt a tanuló, ha szerinte a szóelemzés elve szerint írja le a szót.

A következő szavakat olvasom fel nekik: *aszszony, kulcs-csomó, ifjúság, szomszédtság*

Miután elhangoznak a tanár által felsorolt szavak, a tanulóknak el kell dönteniük, hogy melyik sarkot választják. A helyes sarokból felszólított tanuló a táblánál magyarázza el a többieknek, hogy ő miért is állt abba a sarokba. Így ismét játékosan rögzítjük az elsajátított ismereteket.

Az óra visszacsatolásaként egy szomorú, közömbös és egy vidám arcocskát rajzolok a táblára. Helyreemenés közben az arcocskák alá függőleges vonalakat húznak a tanulók, amivel kifejezik, hogy érezték magukat a tanórán.

Forrás:

- KAGAN, Spencer: *Kooperatív tanulás*. Budapest: Önkonet Kft., 2001.
- ROEDERS, Paul: *A hatékony tanulás titka*. Budapest: Calibra Kiadó, 1995.
- ZIMÁNYI, Árpád: *Az anyanyelvi nevelés célja és feladatai*. In: DOBÓNÉ BERENCSI, M.– ZIMÁNYI, Á.: *Anyanyelvi tantárgypedagógiánk vázlata c. jegyzet alapján*. EGER: EKF LICEUM KIADÓ, 2000.
- <http://www.nyeoamszsz.org/orszavak/pdf/ZimanyiAnyanyelvpedag.pdf>
- *A magyar helyesírás szabályai*. 11. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2000.